

професійно-технічних закладах, вивчення і поширення кращого досвіду управління та планування, який є в Україні. Проблемними залишаються технологічні питання розробки планів, формалізм і невизначеність оптимальних умов і методів планування, що повинні забезпечити мінімальні витрати управлінської праці та високу якість планів.

Ці проблеми можуть бути вирішені тільки за умов зміни стереотипів мислення керівників професійно-технічних закладів, пошуків принципово нових підходів до управління, що дадуть змогу підвищити рівень наукового забезпечення та ефективність планування навчально-виховної та навчально-виробничої діяльності педагогічних і учнівських колективів.

Література

1. Лікарчук І.Л. Планування роботи професійно-технічного училища в сучасних умовах / І.Л. Лікарчук. – К., 1997. – 67 с.
2. Ничкало Н.Г. Методологічні проблеми безперервної професійної освіти / Н.Г. Ничкало // Психолого-педагогічні проблеми проф. освіти : наук.-метод. зб. – К. : ІСДО, 1994. – С. 22–26.
3. Олійник В.В. Планування роботи професійно-технічних навчальних закладів / В.В. Олійник. – К. : ЦППО АПН України, 2000. – 20 с.
4. Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах // Зб. наказів Міністерства освіти України. – К., 2006. – Ч. 2. – 189 с.
5. Пикельная В.С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. на соискание ученой степени д-ра пед. наук : 13.00.01 / В.С. Пикельная. – Кривой Рог, 1993. – 374 с.
6. Соколов А.Г. Научные основы управления профессионально-техническим заведением / А.Г. Соколов. – М. : Высш. школа, 1989. – 208 с.

КОРОГОД Н.П., КОВАЛЬЧУК Д.К.

МЕТОДИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ТРАНСФЕРОМ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ВНЗ

Одним зі шляхів удосконалення системи вищої освіти в Україні є розробка та впровадження інноваційних освітніх технологій, які б давали змогу підвищити ефективність надання освітніх послуг, рівень та якість підготовки спеціалістів. В умовах ринкової економіки трансфер ефективних освітніх технологій є найбільш відповідною формою їх поширення в освітянському середовищі взагалі й у сфері вищої школи зокрема. Модернізація системи управління вищими закладами освіти на принципах мережевої організації також сприятиме трансферу освітніх технологій між ними на двосторонній і багатосторонній основі. Управління цим процесом передбачає цілу низку функцій, методів та інструментів, спрямованих на підвищення його результативності, у тому числі оцінювання й відбір технологій.

Питанням управління трансфером технологій присвячено багато досліджень і публікацій, зокрема, праці В.Г. Зінова, Ю.В. Колесника, О.О. Кожевнікова, С.В. Ковалевського, Ю. Суїні, П.М. Цибульова, В.П. Чеботарьова та ін. Однак управління трансфером саме освітніх технологій на цей

час залишається поза увагою фахівців з інтелектуальної власності, науково-педагогічних працівників та відповідних органів державного регулювання.

Виходячи із цього, *метою статті* є визначення методів, інструментів та механізму управління трансфером освітніх технологій вищих навчальних закладів.

При управлінні трансфером освітніх технологій доцільно дотримуватись таких основних принципів, спрямованих на забезпечення його максимальної ефективності:

- узгодження інтересів суб'єктів трансферу, зокрема, з урахуванням галузевих та регіональних особливостей ВНЗ;
- системність як взаємопов'язаність трансферу освітніх технологій з психофізіологічними, економічними, соціальними, екологічними, науково-технічними, культурними та іншими чинниками;
- цілеспрямованість як виділення певних цілей і завдань удосконалення освітніх послуг, на досягнення та вирішення яких спрямований трансфер технологій;
- пріоритетність як відбір за результатами оцінювання найбільш переважних технологій за певними критеріями;
- комплексність як використання всього арсеналу методів та інструментів управління трансфером освітніх технологій;
- ефективність як переважність результатів трансферу технологій над пов'язаними з ним витратами.

Методи управління трансфером освітніх технологій ВНЗ – це сукупність способів, прийомів та засобів, спрямованих на формування потенціалу інноваційних освітніх технологій і максимальну його реалізацію у сфері вищої освіти шляхом трансферу цих технологій.

Методи управління трансфером освітніх технологій можна поділити за:

- суб'єктами впливу: ринкові, державні та громадські;
- часом дії: довгострокові та короткострокові;
- характером впливу: прямі та непрямі;
- змістом: правові, економічні та адміністративні;
- гнучкістю: імперативні та індикативні.

Методи прямого управління з боку суб'єкта управління можуть полягати у формулюванні певного замовлення, фінансуванні спеціальних програм розробки та трансферу технологій, встановленні стандартів та нормативів тощо. Непрямі методи мають опосередковано впливати на об'єкт управління шляхом правових та економічних важелів.

Застосування правових методів належить до компетентності держави. Відповідно до системи управління трансфером освітніх технологій мають включати систему законів і законодавчих актів, що регламентують діяльність суб'єктів трансферу освітніх технологій. Незважаючи на дію Закону України “Про державне регулювання діяльності у сфері технологій”, він безпосередньо не регулює трансферу освітніх технологій. Лише опосередковано й разом із Законом України “Про авторське право та суміжні

права” можна забезпечити набуття, використання та захист прав на окремі складові освітніх технологій. Щодо трансферу освітніх технологій у цілому, то в правовому аспекті проблема залишається неврегульованою.

Економічні методи пов’язані зі створенням фінансових чи матеріальних стимулів, здатних впливати на економічні інтереси суб’єктів трансферу. До них належить ринкове ціноутворення, у тому числі в межах монополістичної конкуренції з можливістю певний час отримувати монопольний прибуток, а також такі важелі державного регулювання, як ставки податків, процентні ставки за кредитами, митні тарифи тощо.

Адміністративні методи є прерогативою держави та органів місцевого самоврядування, які діють через відповідні укази, розпорядження, ліцензування на право займатися певним видом діяльності, встановлення стандартів тощо.

Імперативні методи мають застосовуватись у випадку рішення державних органів щодо обов’язкового впровадження певних освітніх технологій, а індикативні методи – у випадку рекомендаційного характеру цих рішень. Для цього можуть також використовуватись такі заходи, як соціальна реклама, публікації в періодичних виданнях, спеціальні програми на радіо та телебаченні тощо.

Управління трансфером освітніх технологій має охоплювати всі його етапи [1, с. 111], зокрема кон’юнктурне дослідження ринку та його довгострокове прогнозування. Проблемою є те, що ринок освітніх технологій на сьогодні недостатньо розвинутий, і це ускладнює дослідження попиту та пропозиції щодо окремих технологій, а також прийняття рішень про форми їх комерціалізації як об’єктів інтелектуальної власності: використання у власному освітньому процесі з метою підвищення його якості й відповідно ціни освітніх послуг, або у вигляді різних форм трансферу. У випадку приватного ВНЗ права на освітню технологію могли б вноситися до статутного капіталу. Можливі також поступка (продаж) прав на освітню технологію або передання (трансфер) права на використання освітньої технології за ліцензійним договором, за договором франшизи (комерційної концесії), або за договором лізингу (наприклад, комп’ютерного класу з відповідною оригінальною навчально-контролюючою автоматизованою системою).

В управлінні трансфером освітніх технологій важливе значення має бути надано її експертизі, в якій пріоритетне місце посідає порівняльна оцінка освітніх технологій, на основі якої здійснюється їх відбір.

За результатами відбору передання прав на користування освітньою технологією може бути здійснено за трьома варіантами [2]:

- за ліцензійним договором;
- за договором комерційної концесії (франшизи);
- за договором лізингу.

Основними інструментами управління трансфером освітніх технологій на макрорівні виступають договори про трансфер технологій, які мають узгоджувати інтереси суб’єктів трансферу й утілюють у собі інформацію

прямого чи зворотного зв'язку залежно від того, із чиєї сторони (покупця або продавця) виказується ініціатива трансферу.

Якщо ініціатором є замовник, то договір містить інформацію прямого зв'язку (замовлення) та інформацію зворотного зв'язку від продавця щодо можливостей або обмежень у виконанні замовлення. Якщо ініціатива трансферу належить продавцю (розробнику), то корегувальна інформація зворотного зв'язку йде від покупця, і досягнуті результати переговорів мають бути відображеними у відповідному договорі.

Договори про трансфер освітніх технологій як інструмент управління уособлюють у собі результат впливу всієї сукупності методів управління цим трансфером. Договір про трансфер освітньої технології має відповідати Закону України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” [3] і включати такі основні складові:

- перелік складових технології, що передається, з визначенням їх функціональних властивостей;
- ціна технології чи розмір плати за її використання;
- строки, місце та спосіб передачі об'єктів технології;
- умови передачі знань, необхідних для використання технології;
- ліцензія й умови використання освітньої технології та її складових;
- територіальні обмеження на застосування технології, які констатують заборону використовувати передану за договором технологію та її складові на території, не передбаченій у договорі;
- обмеження галузі застосування технології та її складових (наприклад, технічні ВНЗ або медичні ВНЗ тощо);
- порядок надання субліцензій на складові технології третім особам, у разі потреби їх включення в технологічний процес надання освітніх послуг (наприклад, підприємствам та установам, що виступають місцями виробничої практики для студентів ВНЗ), з визначенням обмеження кола осіб, яким дозволено використовувати складові технології й мати доступ до інформації про них;
- умови передачі прав на методичну, технічну та технологічну документацію;
- умови проведення робіт з удосконалення технологій та їх складових і порядок надання сторонами інформації про ці вдосконалення;
- умови надання консультацій та послуг з асистування та навчання кадрів, які забезпечують реалізацію технології в освітньому процесі, а також управлінського персоналу особи, якій передаються права на технологію та її складові;
- розмір, порядок та умови виплати винагороди за використання технології, а також від виплат (паушальні, тобто разові платежі; роялті, тобто періодичні відрахування, або комбіновані платежі);
- умови страхування технології та її складових;
- відповідальність сторін за порушення умов договору;
- порядок вирішення спірних питань щодо виконання умов договору;

– порядок компенсації витрат, пов'язаних з трансфером технології, включаючи витрати з пристосування освітньої технології та її складових до умов конкретного ВНЗ, де вона має застосовуватися, а також з навчання персоналу;

– умови щодо яких за заявою хоча б однією зі сторін має бути досягнуто згоди;

– обмеження, що стосуються діяльності сторін у разі закінчення строку дії договору, його розірвання або виникнення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

Ліцензійний договір щодо трансферу освітньої технології має укладатися в письмовій формі. Він являє собою договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комплексним об'єктом якої виступає освітня технологія. Ліцензія на її використання може бути оформленою як окремий документ або бути складовою ліцензійного договору. Ця ліцензія може бути винятковою, одиничною, невключеною, а також іншого виду, який не суперечить закону.

Виключна ліцензія має надаватися ліцензіаром лише одному ліцензіатові. Вона унеможлиблює використання ліцензіаром освітньої технології у сфері, яка обмежена цією ліцензією, та надання іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта в зазначеній сфері.

Одинична ліцензія на використання освітньої технології має надаватися лише одному ліцензіатові. Вона унеможлиблює видачу ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання технології у сфері, яка обмежена цією ліцензією, але допускає використання її в зазначеній сфері самим ліцензіаром.

Невиключна ліцензія допускає використання ліцензіаром освітньої технології у сфері, яка обмежена цією ліцензією, і видачу ним ліцензій на використання освітньої технології в зазначеній сфері як першому ліцензіату, так і іншим особам.

Ліцензійний договір має укладатися на термін, який не перевищує строку вичерпання прав дії охоронного документа (або документів) на освітню технологію.

Таким чином, за ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій (ліцензіатові) дозвіл на використання освітньої технології (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог законодавства.

У випадках, передбачених ліцензійним договором, може бути укладений субліцензійний договір, за яким ліцензіат надає іншій особі (субліцензіату) субліцензію на використання освітньої технології або її елементів. Відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат, якщо інше не встановлене ліцензійним договором [4, с. 392].

Крім типового ліцензійного договору, трансфер освітніх технологій може здійснюватись шляхом укладання певних спеціальних договорів про:

- постачання освітньої технології;
- методико-технологічну кооперацію щодо передачі знань та надання послуг, необхідної для використання освітньої технології;

- надання методичної допомоги щодо розробки проектів інноваційних освітніх технологій;
- інжиніринг, що передбачає авторський нагляд і в разі потреби пу-сконалагоджувальні роботи;
- створення освітніх консорціумів ВНЗ із взаємним частковим тра-нсфером освітніх технологій;
- передачу в оренду або лізинг складових освітньої технології або її в цілому;
- комерційну концесію (франчайзинг), яка передбачає можливість користувачеві освітньої технології (франчайзі) надавати освітні послуги під відомим фірмовим найменуванням власника технології (франчайзера), який має високий діловий авторитет та позитивну репутацію на ринку освітніх послуг.

Таким чином, необхідно враховувати, що освітня технологія, як і будь-який об'єкт прав інтелектуальної власності, може бути комерціалізо-ваною двома шляхами:

- безпосередня комерціалізація через передачу (трансфер) прав на освітню технологію як інноваційний продукт;
- опосередкована комерціалізація шляхом продажу освітніх послуг, надання яких відбувається з використанням певної інноваційної освітньої технології; у цьому випадку надані освітні послуги можна розглядати як аналог інноваційної продукції (за термінологією Закону України “Про ін-новаційну діяльність”).

При трансфері освітніх технологій доцільно використовувати досвід передліцензійних угод, що виправдав себе в трансфері промислових тех-нологій. До таких угод належать угода про конфіденційність та протокол про наміри.

Угода про конфіденційність покликана забезпечити захист інформа-ції, що належить тому суб'єкту трансферу, який ініціює переговори про трансфер освітньої технології. Всі сторони переговорів повинні мати мож-ливість оцінити запропоновану технологію, що передбачає розкриття пев-ної інформації про неї до укладення ліцензійного договору. Договір про конфіденційність зобов'язує сторону, що одержала інформацію, повідом-ляти її тільки тим співробітникам, яким ця інформація необхідна для робо-ти, а ці співробітники зобов'язані не розголошувати таку інформацію. За цим договором доцільно також обмежити для отримувача інформації її ко-піювання тільки копіям, необхідними для погодженого використання від-повідного матеріалу. В угоду про конфіденційність включається також стаття про повернення всієї переданої інформації на вимогу власника, зок-рема, якщо переговори матимуть негативний результат. Угода про конфі-денційність є офіційним документом.

Протокол про наміри не накладає на сторони конкретних зобов'язань, фіксує їх намір і, як правило, містить план подальших переговорів.

До передліцензійних угод належить також опціонний договір щодо передачі технологічної інформації, яка не має правової охорони як об'єкт

інтелектуальної власності, але є таємницею розробника технології. За цим договором покупець виплачує продавцеві певну суму винагороди за змогу ознайомитись з ноу-хау та ризик, пов'язаний з його розкриттям. У випадку укладання основного договору ця сума зараховується до загального платежу. Якщо основний договір щодо трансферу освітньої технології не буде укладено, то сума, сплачена за опціонним договором, поверненню не підлягає.

Поряд з договорами на трансфер освітніх технологій можуть укладатися договори щодо передачі прав на окремі її складові, що є об'єктами права інтелектуальної власності. Разом з дозволом на використання результатів розробки освітньої технології, як правило, необхідна передача методичної та технічної документації, знань, досвіду, певного обладнання від продавця (ліцензіара) до покупця (ліцензіата), щоб забезпечити фактичне надання освітніх послуг з використанням цієї технології. Договір має відповідати взаємним інтересам сторін і відображати правові, технічні й економічні аспекти трансферу.

У ліцензійному договорі щодо освітньої технології доцільно використовувати постатейну структуру. Він має містити такі розділи:

1. Преамбула.
2. Визначення термінів.
3. Предмет договору.
4. Права та обов'язки сторін.
5. Методична документація.
6. Технічна документація.
7. Гарантії та відповідальність.
8. Платежі.
9. Методична та технічна допомога.
10. Збори та податки.
11. Конфіденційна інформація та документація.
12. Реклама.
13. Інформація та звітність.
14. Методичні й технічні вдосконалення та права на нові об'єкти.
15. Захист прав, що передаються.
16. Термін дії та умови розірвання договору.
17. Форс-мажорні обставини (непереборної дії).
18. Арбітраж (розв'язання спорів).
19. Територія.
20. Інші умови.

Можуть бути використані також додаткові договори, що супроводжують трансфер технологій, зокрема, щодо інжинірингових послуг, передавання ноу-хау тощо, а також договори про співробітництво. Договір про співробітництво доцільно укладати між розробником та інвестором для спільного доведення освітньої технології до комерційного використання. Логічно накласти відповідальність за технологічний аспект просування технології на ринок на розробника, а за комерційний – на інвестора.

Механізм управління трансфером освітніх технологій ВНЗ має включати такі три складові:

- 1) ринкове саморегулювання трансферу освітніх технологій;
- 2) державне регулювання трансферу освітніх технологій;
- 3) громадське регулювання трансферу освітніх технологій.

Ринок освітніх технологій будемо розглядати як систему відносин споживачів освітніх технологій та їх складових і розробників, спрямованих на задоволення потреб у цих технологіях та освітніх послугах, наданих з їх використанням.

У контексті державного регулювання економіки система трансферу інноваційних освітніх технологій ВНЗ має стати складовою національної інноваційної системи. Державні регулювальні заходи щодо неї мають бути спрямованими на безперервне технологічне оновлення сфери освітніх послуг ВНЗ на основі економічних стимулів та споживацького попиту. Для їх здійснення в структурі уповноважених органів влади у сфері освіти й науки необхідно створити відповідний підрозділ щодо державного регулювання трансферу освітніх технологій. Функціями цього підрозділу мають стати:

- розробка проектів державних програм технологічного оновлення системи вищої освіти шляхом трансферу інноваційних освітніх технологій;
- створення реєстру освітніх технологій;
- поширення інформації про освітні технології, які можуть бути використані для технологічного оновлення сфери вищої освіти;
- відбір на конкурсних засадах пропозицій щодо розробки нових освітніх технологій, їх складових та забезпечення їх фінансової підтримки;
- державна експертиза та державна реєстрація договорів з трансферу освітніх технологій;
- сприяння залученню інвестицій до розробки інноваційних освітніх технологій;
- забезпечення захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності, які є складовими технологій;
- участь у підготовці договорів про трансфер освітніх технологій.

Громадські організації в особі професійних спілок працівників ВНЗ, товариства з охорони прав споживачів, молодіжні організації, зокрема, студентські також мають відігравати суттєву роль у трансфері освітніх технологій, оскільки освітні послуги є змішаним благом, у якому поєднуються приватна (індивідуальна) та суспільна складові з погляду можливості відшкодування витрат, пов'язаних з їх наданням.

За ринковою класифікацією інтелектуальної власності, запропонованою Б. Претнармом, яка будується за ознакою впливу форм інтелектуальної власності на ринкову систему попиту та пропозиції [5], на конкурентному ринку патентне й авторське право належать до прав інтелектуальної власності з боку пропозиції, а товарні знаки та стримання недобросовісної конкуренції – з боку попиту. Освітня технологія як комплексний об'єкт прав інтелектуальної власності має ознаки належності до обох цих класів, хоча

переважають ознаки першого класу – з боку пропозиції. Виходячи із цього, розробникам інноваційних освітніх технологій необхідно забезпечити стимули для їх створення. Для споживачів мають бути стимули до впровадження таких технологій. Таким стимулом може стати економія часу, коли для ВНЗ узагалі або окремих його підрозділів та осіб існує альтернатива між самостійною розробкою освітньої технології, відповідних навчально-методичних комплексів дисциплін, комп'ютерних навчально-контролюючих систем тощо та можливістю їх придбання в зовнішнього розробника шляхом трансферу освітніх технологій з укладенням відповідних ліцензійних та інших договорів.

Державна підтримка фінансування розробки інноваційних освітніх технологій може здійснюватись шляхом створення сприятливого інвестиційного середовища, зокрема, через податкові пільги; сприяння отриманню позик на пільгових умовах; створення спеціальних державних та регіональних фондів для надання стартового капіталу тощо.

Механізм управління трансфером інноваційних освітніх технологій ВНЗ має упорядковувати та взаємоузгоджувати стимули й дії суб'єктів трансферу. Можливий варіант такого механізму подано на рис.

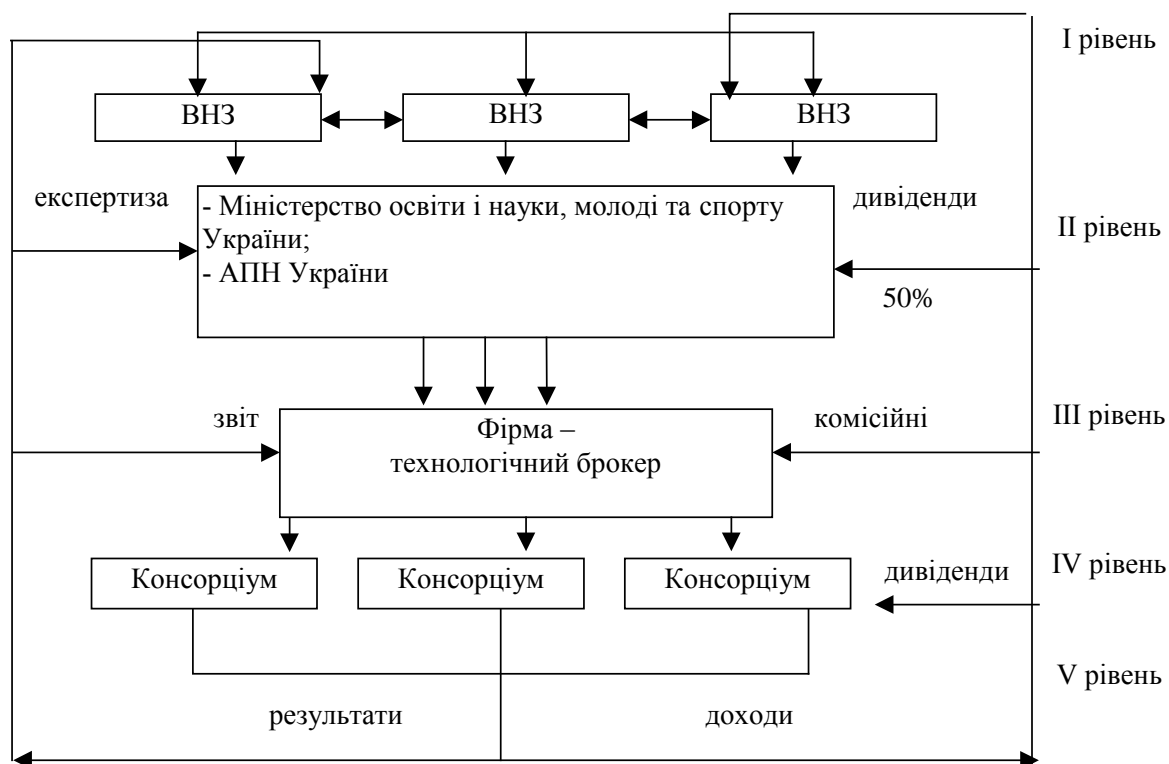

Рис. Механізм управління трансфером освітніх технологій ВНЗ

Він передбачає п'ять рівнів трансферу освітніх технологій ВНЗ. На першому рівні відбувається трансфер освітніх технологій безпосередньо між ВНЗ. Передбачається, що в цьому випадку технологія має форму кінцевого продукту, повністю придатного для використання й зареєстрованого як ОПІВ (об'єкт права інтелектуальної власності).

На другому рівні відбувається трансфер окремих складових інноваційних освітніх технологій між ВНЗ і державними уповноваженими органами в особі АПН України й Міністерства освіти і науки, молоді та спорту (Мінмолодьспорт) України. Такими складовими мають бути загальні ідеї й концепції, що потребують подальшого розвитку та втілення в завершені освітні технології, але ті, що пройшли експертизу й отримали правову охорону.

Ідеї інноваційних освітніх технологій можуть надходити й безпосередньо від АПН України та Мінмолодьспорт України.

На третьому рівні відбувається трансфер відповідних складових запропонованих ВНЗ освітніх технологій між державними уповноваженими органами та приватною (або зі змішаним капіталом) фірмою, яка виконує роль певного посередника на зразок технологічного брокера, і для реалізації кожної концепції нової освітньої технології створює тимчасову фірму-консорціум (за участю, можливо, також співробітників ВНЗ, за сумісництвом, та інших спеціалістів – психологів, програмістів тощо).

На четвертому етапі фірма – технологічний брокер передає окремі складові освітніх технологій відповідним фірмам-консорціумам, які проєктують, розробляють та доводять до готовності інноваційні освітні технології, у повному їх складі. Ці технології пропонуються на ринку освітніх технологій для споживачів – вищих навчальних закладів, що становить п'ятий етап трансферу освітніх технологій. Попередньо вони проходять кінцеву експертизу та оцінювання в уповноважених державних органах.

Фірма-консорціуми формуються як акціонерні товариства за участю держави, якій належить 50% їх акцій. Відповідно, 50% доходів від трансферу освітніх технологій ВНЗ отримує держава. Узгоджений роялті отримують автори концепції, обумовлені договором комісійні отримує фірма – технологічний брокер, а залишкова сума розподіляється між акціонерами відповідного консорціуму, які можуть бути одночасно і працівниками консорціуму. Участь працівників у власності та прибутках фірми широко використовується в країнах з розвинутою економікою.

Висновки. Система управління трансфером освітніх технологій включає комплекс правових, економічних та адміністративних методів управління з відповідними інструментами, серед яких важливе місце належить ліцензійним та іншим угодам щодо трансферу освітніх технологій. У механізмі управління трансфером освітніх технологій важливу роль відіграє держава, зокрема, щодо їх експертизи та оцінювання. Виходячи із цього, перспективи подальших розробок пов'язані з проблемами кваліметричного оцінювання стану та розвитку освітніх технологій.

Література

1. Колесник Ю.В. Трансфер технологій и почему он важен для Украины / Ю.В. Колесник // Трансфер технологій: від ідеї до прибутку : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. студ., асп. і мол. учених : в 2 т. – Д. : Національний гірничий університет, 2010. – Т. 2. – С. 111–113.

2. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю / П.М. Цибульов. – К. : Держ. ін.-т інтел. власн., 2009. – 312 с.

3. Закон України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – 8 с.

4. Управління інтелектуальною власністю : монографія / [П.М. Цибульов, В.П. Чеботарьов, В.Г. Зінок та ін. ; за ред. П.М. Цибульова]. – К. : КІС, 2005. – 448 с.

5. Елисеєв А.Н. Институциональный анализ интеллектуальной собственности : учеб. пособ. / А.Н. Елисеєв, И.Е. Шульга. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 192 с.

ЛУЧАНІНОВА О.П.

ВИХОВНА СИСТЕМА ВНЗ В УМОВАХ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ В ЄДИНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Аналіз сучасного стану українського суспільства дає змогу стверджувати, що в ньому відчувається потреба в принципово нових підходах до організації виховної роботи і, насамперед, у середовищі студентської молоді, яка в найближчому майбутньому стане ядром української інтелігенції.

Освіта покликана сприяти формуванню інтелектуального потенціалу нації та всебічному розвитку особистості як найвищої цінності суспільства. Вона повинна стати потужним фактором розвитку духовної культури українського народу й відтворення продуктивних сил України [6].

Головною метою реформування сучасної вищої школи Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України визнано створення умов для особистісного розвитку й творчої самореалізації кожного громадянина України; виховання особистості, здатної навчатися впродовж життя, створювати та розвивати цінності громадянського суспільства. Водночас консолідація у світовий простір зумовлює необхідність посилення виховного аспекту всіх навчально-виховних закладів, оскільки європейська освіта має чітку гуманістичну спрямованість. Це стосується ВНЗ, де виховання студентської молоді відповідно до сучасних вимог не використовується повною мірою. Таким чином в освіті накопичився ряд суперечностей між: соціальними очікуваннями підвищення виховного потенціалу навчального закладу й реальною педагогічною практикою; визначенням соціально та особистісно значущих цілей і завдань виховання та навчання; демократичними засадами реформування освіти в Україні й авторитарним характером управління навчально-виховним процесом; необхідністю системного підходу до організації виховного процесу та відсутністю науково обґрунтованої виховної системи вищого закладу відповідно до нових завдань; виникненням нових освітніх закладів та відсутністю моделі управління виховною системою; необхідністю оновлення змісту, форм і методів виховання студентської молоді у ВНЗ та неготовністю викладачів створювати педагогічні умови формування молоді нової формації.

У зв'язку із цим постає потреба в посиленні виховного впливу педагогічного процесу вищих технічних закладів освіти як основи вдосконалення підготовки інженерів-педагогів, спрямованого на розвиток особистісних і професійних характеристик кожного студента, розкриття талантів, здібностей, відновлення духовного та інтелектуального потенціалу особистості.